

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Сучасний розвиток економіки України характеризується глобальними економічними перетвореннями в сфері виробництва на основі ринкових відносин, що вимагає перегляду та удосконалення системи бухгалтерського обліку. Одним із важливих елементів цієї системи є облік витрат.

Витрати висвітлюють всі сторони господарської діяльності підприємства тому, що кожне рішення управління впливає на їх виникнення. Вивчення економічної літератури показує, що в розробку нових ідей обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості зроблено великий внесок українськими й зарубіжними вченими. Однак, дослідження з обліку витрат у великих виробництвах, що мають певні особливості, практично відсутні. До кінця не вирішені і вимагають подальшого, більш детального дослідження, питання планування й обліку витрат за центрами виникнення і відповідальності, сегментами діяльності, формуванням витрат у комплексному виробництві в розрізі статей калькуляції за об'єктами обліку, локалізацією витрат щодо виробничих процесів і технологічних циклів обробки сировини.

Відповідно до П(С)БО 16, витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (крім випадків, коли власники розподіляють капітал або його виводять), при умови, що всі витрати правильно пораховані та визначені. Витрати виробництва становлять витрати виробничих факторів у процесі цілеспрямованої діяльності.

Економічне тлумачення витрат відрізняється від витрат в бухгалтерському розумінні. Тому витрати доцільно розглядати як зменшення частки активів, які відображаються основними засобами, товарно-матеріальними цінностями (виробничими ресурсами) і збільшення частки пасивів, що представленні як заборгованість. Наразі часто витрати не відносять до виробничого процесу, а до процесу придбання виробничих ресурсів, тобто збільшення матеріальних цінностей, запасів підприємства.

В бухгалтерському тлумаченні витрати тільки певних категорій

ресурсних витрат включають в свою складову. З економічної точки зору є поняття, що характеризує правильність вираження в грошовому виразі сум витрат використання різних речовин і сил природи в процесі господарювання. Поняття собівартості є грошовим виразом суми витрат на виробництво певного виду продукції.

Для розкриття економічної сутності витрат потрібно розглянути виробництво з двох сторін:

- 1) процес виробничого споживання готових продуктів;
- 2) процес створення нового (власного) продукту.

Для визначення собівартості продукту потрібно врахувати всі затрачені на виробництві ресурси. Даний підхід повинен бути базовим для визначення його поняття в економічній термінології.

Так, витрати виробництва продукції, які є основною складовою при формуванні собівартості, варто розглядати як сума витрачених ресурсів на виготовлення.

На мою думку варто застосовувати нормативний метод обліку витрат, як удосконалення обліку на підприємствах. Одна з основних переваг цього методу виявляється в різновиді методів калькуляції, що зменшить трудомісткість переходу на нього. Також можна порівнювати планову собівартість з нормативними витратами, що можуть виправлятися при відхиленнях. Технічні норми є базою нормативної калькуляції, які встановлюються на певний період. Норми витрат змінюються при певних заходах, які удосконалюють технології виробництва та його організації. Тому така організація обліку позитивно впливає на зниження собівартості.

Сьогодні для функціонування підприємств дуже важливим є правильний вибір методу обліку загальновиробничих витрат та бази їх розподілу. Цей вибір впливає на величину частки включення загальновиробничих витрат в собівартість продукції, яка потім вплине на величину чистого прибутку, що є джерелом основної діяльності підприємства. Загальновиробничі витрати поділяють на дві групи:

- змінні;
- постійні.

Змінні загальновиробничі витрати являють собою ті витрати, які залежать від обсягу випуску продукції підприємством, а постійні загальновиробничі витрати – це витрати, що не залежать від зміни виробництва. Підприємства самі обирають перелік змінних та постійних витрат, оскільки в П(С)БО не визначено чітко їх перелік. Також самостійним вибором є база розподілу, яка вибирається

відповідно діяльності підприємства.

Основною проблемою є виникнення змішаних витрат, що ускладнює облік витрат. Для вирішення цієї проблеми потрібно дослідити їх природне виникнення, а саме релевантний діапазон. Правильне управління цими витратами можливе за умови визначення впливу факторів витрат на їх величину та наявність взаємозв'язку між ними в рамках певного періоду часу.

Для вирішення проблеми потрібно робити такі зміни:

- потрібно удосконалити класифікацію загальновиробничих витрат, яка містила б оптимальну кількість ознак, розкривала цільове призначення й економічний зміст витрат, враховувала організаційну структуру та особливості;

- необхідно деталізувати план рахунків бухгалтерського обліку з конкретизацією статей загальновиробничих витрат.

Як і проблема визначення складу змінних та постійних витрат, визначення оптимального методу розподілу загальновиробничих витрат пов'язане також з недосконалістю сучасної нормативної бази. Таким чином, існує необхідність її перегляду стосовно цих питань.

При виборі бази розподілу слід звернути увагу на те, що між зміною загальновиробничих витрат і відповідно зміною бази розподілу існує пропорційна або майже пропорційна залежність. Нижче виокремлено пропозиції, що мають найбільше практичне значення для підприємств усіх галузей щодо удосконалення обліку витрат:

1. Організація обліку витрат за стадіями технологічного процесу, що дозволяє визначити внесок керівника кожного центру відповідальності в загальний розмір витрат підприємства і підвищити відповідальність менеджерів усіх рівнів управління.

2. Бюджетування доходів і витрат на виробництво продукції, яка виготовляється, що забезпечує порівнянність кошторисних і фактичних показників і можливість використання управління витратами за відхиленнями для швидкого реагування на зміну ринкових умов і пошуку вигідних комбінацій ціни й обсягу виробництва.

3. Створення системи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції, що відображає специфіку підприємств комплексної переробки сировини.

4. Можливості використання системи калькулювання неповних витрат у комплексних виробництвах для прийняття управлінських рішень щодо визначення обсягів діяльності й вибору їхніх оптимальних варіантів у розрізі асортименту продукції, що випускається.

5. Обліку й калькулювання собівартості супутньої продукції підприємства, що дозволяє підвищити його прибутковість.

До того ж, крім фактичної собівартості, існують й інші види собівартості, які підлягають обчисленню.

Для прийняття оптимальних управлінських рішень необхідно знати величину затрат і в першу чергу чітко розуміти інформацію про виробничі витрати. Аналіз витрат допомагає виявити ефективність і визначити оптимальний розмір витрат, перевірити якісні показники роботи, правильно встановити ціни, регулювати та контролювати витрати, планувати рівень прибутку і рентабельності виробництва.

Облік витрат і калькулювання, як єдиний процес, складається з двох взаємопов'язаних етапів:

I етап – організація аналітичного обліку витрат і розподілу витрат на виробництво продукції між об'єктами обліку;

II етап – калькулювання собівартості, що включає операції з визначення собівартості виробів та одиниць продукції. На основі методів обліку витрат підприємство обирає метод калькулювання, що зазначається в положенні про облікову політику. Правильний вибір методів обліку витрат визначається особливостями технологічних процесів, залежить від керівництва і бухгалтерів підприємства.

Сьогодні дуже часто постає питання щодо визначення методів обліку витрат і методів калькулювання: чи повинні методи обліку витрат і калькулювання визначатися як єдине ціле, чи вони підлягають окремим класифікаціям.

Удосконалення обліку витрат і калькулювання собівартості постійно перебуває в центрі досліджень. Протягом багатьох років одним із дискусійних питань вітчизняних науковців є визначення взаємозв'язку методів обліку витрат і методів калькулювання.

Література:

1. Адамик О.В. Розмежування понять витрати, затрати, видатки та особливості їх застосування учасниками бюджетного процесу // Наука молода: зб. наук. праць. молод. вчених Терноп. нац. екон. ун-ту. – 2013. – № 20. – С. 203-209
2. Саченко С.І. Внутрішньогосподарський контроль у системі управління виробничими витратами // Науковий журнал ТДЕУ: Випуск 12/ матеріали Міжнародної науково – практичної Конференції (15-16 грудня 2005 р.). – С. 270-272